

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים

HEMDAT YAMIM

פְּרֻשֵׁת הַשְּׁבִיעִי בְּהַעֲלוֹתָ תַּשְׁפִּיא

איך בוחרים מנהיגות ציבורית (קואליציה של שבעים)?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

תלונותיו של עם ישראל הביאו את משה רבנו לבקש מהקב"ה לצרף אליו חבורת מנהיגים, שיחלקו עמו באחריות הציבורית. וז"ל של משה רבנו:

"לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד מְּוֹנִי" (במדבר י"א יד).

תשובתו של ריבון העולמים הייתה:

"וַיֹּאמֶר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה אֶסְפֶּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעָתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיו וְלִקְחָתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: וְיִרְדְּתִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאֶצְלַתִּי מִן הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלֶיךָ וְשָׁמַתִּי עֲלֵיהֶם וְנִשְׁאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵ הָעָם וְלֹא תִשָּׂא אִתָּהּ לְבַדְּךָ" (שם טז - יז).

הכתוב איננו מפרט על פי איזה קריטריונים נבררו נבחר הציבור.

רש"י מציע לחפש את התשובה במילים: "אֲשֶׁר יִדְעָתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיו - אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבודת פרך והיו מרחמים עליהם ומוכים על ידם, שנאמר (שמות ה, יד) 'ויכו שוטרי בני ישראל', עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתן".

לפי רש"י, מסירות נפש והקרבה עצמית לטובת עם ישראל, הוא הקריטריון הקובע בקורות החיים של המועמדים. רק מי ששם את הצרכים והשאיפות הפרטיות שלו בצד ופועל רק למען הציבור, גם אם הוא נאלץ לשלם על כך מחיר כואב, הוא הראוי לקבל את ההנהגה ולהתמנות כפרנס על הציבור. הוא גם מי שיזכה לעמוד ליד משה בזמן גילוי השכינה. כך מסביר רש"י את דברי התורה: וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: וְיִרְדְּתִי וְדִבַּרְתִּי עִמָּךְ שָׁם - ... אלה שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הקדוש ברוך הוא".

(נוסף במאמר מוסגר כי גם פסוק זה מצטרף לרשימה ארוכה של פסוקים בהם הופעת השרש נצ"ב משמעותו גילוי שכינה).

הרמב"ן במקום סולל דרך חדשה בהבנת סוגיה זו. נסכם את דבריו העקרוניים:

א. המספר שבעים מבטא מנהיגות, לכן יש שבעים שרי אומות, שר לכל עם. גם בממשלתו של הקב"ה כביכול שבעים מלאכים, כך מבואר בפרקי רבי אליעזר (פרק כד). לכן, גם בסנהדרין שאמורה להנהיג את הציבור, יש שבעים חברים.

ב. "המספר הזה (שבעים) יכלול כל הדעות בהיותו כולל כל הכוחות", (אז התוצאה היא) 'ולא יפלא מהם כל דבר' (על פי דברים י"ז

ח). לפי זה רק כאשר נערכת התייעצות עם כלל מייצגי הדעות, מתקבלת ההחלטה הנכונה. דרישה זו מבוססת על ענווה של

מנהיגים, שמבינים שעליהם לקחת בחשבון גם דעות אחרות, שחלקים אחרים בעם מחזיקים בהן. מדובר על אחדות שאיננה אחידות.

ג. כאשר ההנהגה נבחרת בדרך זו, יש רווח עצום נוסף: "כי ראוי במספר השלם הזה שישרה עליהם כבוד השכינה כאשר היא במחנה העליון, כי ישראל 'צבאות השם'".

השכנת שכינה היא המטרה העליונה של הפרט ושל הכלל, הדרך להגיע אליה היא באיחוד אמיתי של כל הכוחות המייצגים את כלל הדעות.

הרמב"ן לוקח עקרון זה ומעבירו גם לתחום המשפטי. הסנהדרין איננה רק "עיני העדה", חברי הסנהדרין הם גם חברי בית הדין הגדול, הממונה על מערכת המשפט. לכן, "קבלו רבותינו (סנהדרין פ"א מ"ו) כי כל סנהדרי גדולה היושבת בבית השם במקום אשר יבחר לשכנו שם, כן יהיה מנינם שבעים, והנשיא על גביהם כמשה רבינו". מוסף הרמב"ן ומדריך: "ולזה ירמוז הכתוב באמרו (תהלים פ"ב א) 'אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט', כי השכינה עמהם להסכים על ידם".

הבה נתפלל כי "שבעים" הראויים, יבחרו על פי העקרונות שקבעו רש"י ורמב"ן לכהן כמנהיגות הציבורית של מדינת ישראל, וגם מערכת המשפט של מדינת היהודים תזכה לסייעתא דשמיא והשכינה תשרה על כל פעולותיהם.

לע"נ חברי הנהלת 'ארץ חמדה'

לע"נ מרת שרה ונגרובסקי ע"יה בת ר' משה זאב י' בתמוז תשע"ד	לע"נ הרב שלמה מזול זצ"ל י' באייר תשע"א	לע"נ הרב ראובן אברמן זצ"ל ט' בתשרי תשע"ו	לע"נ מר משה וסרצוג ז"ל כ' בתשרי תשפ"א	לע"נ מר שמש ז"ל י"ז בסיוון / כ' באב
לע"נ ר' אליהו כרמל ז"ל ח' באייר תשע"ו	לע"נ הרב ישראל רוזן זצ"ל י"ג בחשוון תשע"ח	לע"נ ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד ז"ל (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ הרב אשר וסוזן וסרטיל ז"ל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
לע"נ דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ז"ל ונעמי הי"ו נלב"ע כ"ח באייר	לע"נ יצחק טרשנסקי ז"ל כ"ח באדר תשפ"א	לע"נ מרת גיסה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ מרת גיטה ור' אברהם קליין ז"ל ד' באב / י"ח באייר	לע"נ נועה רבקה בת מלכה ברכה ומשה
לע"נ הרב שמואל כהן ז"ל נלב"ע בשבט תשפ"א	לע"נ הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן ז"ל כ"א באדר א' תשע"ד	לע"נ מרים שטרן ע"יה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ מרים שטרן ע"יה נלב"ע ה' באב תשע"ט	לע"נ יחזקאל וחנה צדיק ע"יה י"א באייר תשע"ו / י"ט בתשרי תשפ"א

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברויה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל

תביעה לביטול חוזה להפצת מסיכות רפואי בטענה שנחתם תחת לחץ

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / אייר תשפ"א / תיק מס' 81032

דיינים: הרב עדו רכניץ, הרב משה טוביאנה, הרב עדיאל אסייג

המקרה בקצרה: התובע הוא איש עסקים, ועל מנת לייבא מסיכות רפואיות לספרד הוא פנה לנתבעת שלה חברה הרשומה בספרד ועוסקת במכירת ציוד רפואי. התובע סיכם עם הנתבעת שהוא יבצע את העסקה בשמה של הנתבעת ובתמורה היא תקבל 10% מההכנסות, וזאת מבלי שהנתבעת או מישוהו מאנשיה יהיו מעורבים בעסקה (להלן ההסכם הראשון). לאחר מספר ימים ולאחר שחלק מהלקוחות העבירו מקדמות לחשבון הבנק של הנתבעת התברר כי אישורי האיכות של המסכות שהיו בידי התובע ונתנו לו על ידי היצרנים היו מזויפים. בתגובה הנתבעת ביקשה לחזור בה מהעסקה והחזירה ללקוחות את המקדמות. לאחר משא ומתן הסכימה הנתבעת להמשיך בעסקה בתנאי שתקבל חצי מהרווחים (להלן, ההסכם השני), התובע הסכים לכך. לאחר מכן, נציג של הנתבעת הסביר לתובע אילו אישורים עליו להשיג כדי לאפשר את היבוא. ובפועל התבצעה עסקה אחת בלבד על פי הסכם זה, אולם, המסכות נרכשו בסופו של דבר בספרד ולא היה צורך באישורי יבוא. הרווח בעסקה היה 330,000 יורו, והרווחים חולקו בשווה בין הצדדים. במקביל התובע מצא חברה אחרת שהסכימה לעבוד איתו בתנאים של ההסכם הראשון.

כעת התובע טוען כי ההסכם השני נכפה עליו תחת לחץ, וההסכם שתקף הוא ההסכם הראשון, ולכן מגיע לו לקבל עוד 100,000 יורו. הנתבעת השיבה כי ההסכם השני הוא התקף, כיוון ששני הצדדים הסכימו עליו, בנוסף, התובע לא עמד בהסכם הראשון כאשר התובע המציע אישורי יבוא מזויפים גם אם לא באשמתו. בפועל לאחר ההסכם השני הנתבעת היתה מעורבת בליווי העסקה וקידומה, בשונה ממה שהוסכם בהסכם הראשון, ולכן היתה הצדקה לכך שתקבל חלק גדול יותר מהרווחים.

פסק הדין: תביעת התובע לתשלום סכומי כסף נדחית.

נימוקים בקצרה:

1. הגדרת התובע כזכיון והגדרת מעשה הקניין במקרה זה

להבנת הנתבעת ההסכם בין הצדדים היה הסכם שכירות שבו השכירה הנתבעת לתובע את שמה, ואת חשבון הבנק שלה, לצורך העסקות שלו. אולם, בית הדין קבע שהתובע הוא בגדר זכיון של הנתבעת. בפס"ד של בית דין זה (74070) נפסק שיש תוקף להסכם זכיון מצד התקנה והמנהג.

על מנת לכרות את הסכם הזכיון יש לבצע מעשה קניין. במקרה זה, מעשה הקניין על ההסכם שבין התובע והנתבעת היה כאשר קיבלה הנתבעת את המקדמות מהלקוחות. זאת דין "עבד כענני" שנפסק בשו"ע (חו"מ קצ, ד) שבו עסקה למכירה בין אדם א' לאדם ב' נכרתת כאשר אדם ג' משלם לאדם א'.

2. האם הנתבעת היתה רשאית לבטל את ההסכם?

בין הצדדים נכרת הסכם ראשון. אולם, בזמן שההסכם נכרת האישורים שהיו ביד התובע היו מזויפים. במצב כזה לדעת בית הדין הנתבעת היתה רשאית לחזור בה מההסכם בטענת מקח טעות. זאת, על פי מה שכתב ערוך השלחן (חו"מ קעו, לו) שאם מתברר לאדם שהשותפות שלו עם חברו עשויה לפגוע בו בעסק שלו אזי הוא יכול לחזור בו מהשותפות. למרות שהתובע התחייב לשאת באחריות לכל נזק שייגרם לנתבעת כתוצאה מעסקיו, עדיין הנתבעת היתה רשאית לטעון שהנזק שיכול להיגרם מהגשת אישורים מזויפים בשמה הוא גדול בהרבה ממה שהעלתה על דעתה ולכן היא היתה רשאית לחזור בה מההסכם הראשון.

3. האם ההסכם השני בטל בגלל שנחתם תחת לחץ

לטענת התובע ההסכם השני נחתם תחת לחץ משום שהנתבעת החזירה את המקדמות ללקוחות והיה לו חשש להפסיד את העסקה הגדולה אם הנתבעת לא תשתף פעולה, ולכן הסכים למראית עין להסכם השני. לטענת התובע, כבר כאשר הסכים להסכם השני החליט לתבוע את הנתבעת, אך לא הודיע לאף אחד על החלטתו. התובע הודה כי היתה חברה אחרת שהסכימה לעבוד אתו, אך הוא בחר להמשיך עם הנתבעת את העסקה הגדולה משום שחש לביטול העסקה.

בית הדין דוחה את הטענות הללו מכמה סיבות:

- א. הנתבעת היתה רשאית לחזור בה מההסכם, לכן אין להגדיר את האיום בחזרה מההסכם כאונס.
- ב. לתובע היתה חלופה של עבודה עם חברה אחרת.
- ג. גם הסכם שנחתם תחת לחץ תקף כשהתובע לא כתב מודעה על העיסקה (שו"ע חו"מ רה, א).
- ד. אמנם, גם איום להפסיד ממון, נחשב כאונס, והנתבעת גרמה לתובע נזק בכך שהחזירה את המקדמות ששילמו לה. אולם, כיוון שמדובר כאן באילוץ כללי שמוגדר בהלכה כ"אונסא דנפשיה", הוא אינו מביא לביטול העסקה (שולחן ערוך חו"מ רה, יב).

למעבר לפסק הדין

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ב)

Zurich, Switzerland

ציריך, שוויץ
אדר ב' תשנ"ב

פתיחת המקוה הקהילתי בפני טובלים לצורך גיור רפורמי

שאלה

נדע שיש אשה שרוצה לטבול במקוה הציבורי כחלק מ"גיור" רפורמי. השאלה היא באם אני מחויב למנוע אותה מלהשתמש במקוה שלנו. כמובן שלא נתן לה שום אישור טבילה וכו', אבל האם אפשר לנו להסתפק ב"שב ואל תעשה"? מבחינה ציבורית זה יהיה הרבה יותר טוב באם נעלים עין מכל הענין.

תשובה

אין לאפשר טבילה לאשה הרוצה לטבול במקוה כחלק מגיור רפורמי, כיון שאין אנו מכירים בגיור זה שהוא חוכא ואיטולוא, ולא ניתן לו "הכשר". אך אם הם שותפים בבניין המקוה ונתנו מעות לבניין המקוה אי אפשר למונעם, אבל אין למנהלי המקוה שום אחריות על מעשיהם. ואם אינם שותפים בבניין המקוה ובאחזקתו, יכולים למונעם, ואין חשש איבה ומחלוקת, מפני שיכולים לומר שזה נעשה רק לנשים שרוצות לטבול, ולא לטבילת גירות¹.

¹ אמנם הגר"מ פיינשטיין ב"אגרות משה" בעניין גיור (יורה דעה ח"ב סי' קכה) של רבנים קונסרבטיביים התיר בתנאי שיקחו רב כשר ומומחה שיצרף לו עוד שניים כשרים, כך שכל תהליך הגיור יהיה על פי כשרים, אך לא מדובר שם ברפורמים, ויש מקום לחלק, ואכמ"ל.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

מתפללים לרפואתם השלימה של:

טל שאול בן יפה
חוה ראגלה בת פיילא
רבקה רינה בת גרונה נתנה

ניר רפאל בן רחל ברכה
חנן הראל הכהן בן דרורה
מאירה בת אסתר

ישראל בן רבקה
אריה יצחק בן גאולה מרים
נטע בת מלכה

בתוך שאר חולי עם ישראל

לע"נ
שלמה דוד בן זלמן ושרה
אבנית ז"ל
נלבי"ע סיון תשע"ט

לע"נ
רבי יעקב ז"ל
בן אברהם ועיישה וחנה
בת יעיש ושמחה סבג

לע"נ
גב' לורין
הופמן ז"ל

לע"נ
חיים משה בן
קוקה יהודית כהן ז"ל
נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה

לע"נ
סוזי בת עליזה
כהן ז"ל
נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים החדשים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה